

Osnovne karakteristike
podstandardnih romskih naselja u Srbiji
i predlog budućih razvojnih inicijativa za
unapređenje uslova života romske zajednice

Projekat „Mapiranje podstandardnih romskih naselja u GIS-u“

Osnovne karakteristike podstandardnih romskih naselja u Srbiji i predlog budućih razvojnih inicijativa za unapređenje uslova života romske zajednice

Autori:

Dr Ljiljana Živković, dipl.prostorni planer

Dr Aleksandar Đorđević, dipl.prostorni planer

Beograd, mart 2015. godine

Naslov

Osnovne karakteristike podstandardnih romskih naselja u Srbiji i predlog budućih razvojnih inicijativa za unapređenje uslova života romske zajednice

Autori:

Dr Ljiljana Živković, dipl.prostorni planer
Dr Aleksandar Đorđević, dipl.prostorni planer

Dizajn:

comma – communication design

Fotografija na koricama:

Naselje Vuka Vrčevića, Beograd;
izvor: Republički geodetski zavod, www.geosrbija.rs

Štampa:

Fiducia 011

Tiraž:

500 primeraka

Izdavač

Misija OEBS-a u Srbiji
Španskih boraca 1
11070 Beograd, Srbija

ISBN

978-86-6383-022-6

Evropska unija

Ova publikacija nastala je u okviru projekta „Ovde smo zajedno – Evropska podrška za inkluziju Roma“ koji finansira Evropska unija. Stavovi izrečeni u knjizi pripadaju isključivo autorima i njihovim saradnicima i ne predstavljaju nužno zvaničan stav Evropske unije, odnosno Misije OEBS-a u Srbiji.

Sadržaj

1	Uvod	7
2	Metodologija prikupljanja podataka o PRN i konceptualni model podataka	9
2.1	Metodologija prikupljanja alfanumeričkih i prostornih podataka	10
2.2	Konceptualni model GIS baze podataka	11
2.3	Organizacioni model	12
2.4	Prednosti primenjene metodologije	12
3	Kvalitet prikupljenih podataka o PRN	13
4	Pregled prikupljenih podataka o PRN	14
5	Osnovne karakteristike PRN u Srbiji	15
5.1	Razmeštaj PRN na teritoriji Srbije	15
5.2	Uslovi života u PRN	17
5.2.1	Pregled osnovnih karakteristika PRN u Srbiji	17
5.2.1.1	Položaj u odnosu na formalno naselje	17
5.2.1.2	Starost	19
5.2.1.3	Građevinski materijal stambenih objekata	19
5.2.1.4	Veličina	22
5.2.1.5	Broj stanovnika	22
5.2.2	Pregled statusa infrastrukturnih mreža u PRN u Srbiji	25
5.2.2.1	Vodovodna mreža	25
5.2.2.2	Kanalizaciona mreža	26
5.2.2.3	Mreža električne energije	26
5.2.2.4	Saobraćajna mreža	27
5.2.2.5	Javna rasveta	27
5.2.2.6	Grejanje	28
5.2.2.7	Oдноšenje čvrstog komunalnog otpada	28
5.2.3	Pregled pokrivenosti PRN u Srbiji planskom dokumentacijom i stepen legalizacije stambenih objekata	29
6	Predlog aktivnosti na održavanju i unapređenju informacione platforme za PRN u Srbiji	31
7	Razmatranje potencijalnih inicijativa na unapređenju uslova života romske populacije	32
8	Zaključna razmatranja	33
	Prilog 1: Primer upitnika za prikupljanje podataka o PRN na teritoriji grada Novog Sada	34
	Prilog 2: Konceptualni model podataka za PRN	37

1 Uvod

U cilju rešavanja postojećih sistemskih problema, kao i generalnog poboljšanja uslova života i rada manjinske romske zajednice u Srbiji, Vlada Republike Srbije usvojila je 2008. godine Nacionalnu strategiju za unapređivanje položaja Roma. U proteklom periodu, ovu Strategiju implementirale su različite institucije i organizacije kroz različite projekte i aktivnosti sve do današnjeg dana. Uočeni problemi romske zajednice u Srbiji su brojni i obuhvataju: podstandardne uslove života i rada, niska ili odsustvo bilo kakvih primanja, pravnu i drugu vrstu diskriminacije, nemogućnost korišćenja socijalnog i/ili zdravstvenog osiguranja, i drugi.

U okviru Projekta „Ovde smo zajedno – Evropska podrška za inkluzija Roma“, Misija Organizacije za evropsku bezbednost i saradnju (OEBS) u Srbiji pruža tehničku podršku Vladi Srbije u implementaciji ciljeva pomenute Strategije. Deo ove podrške odnosno pomoći usmeren je ka kreiranju nacionalne GIS baze podataka za podstandardna romska naselja (PRN) u Srbiji. Ova baza podataka treba da omogući nadležnom Ministarstvu za građevinarstvo, saobraćaj i infrastrukturu, kao i lokalnim samoupravama u Srbiji, praćenje ključnih pokazatelja razvijivosti PRN, kao i jednostavno pretraživanje i analizu podataka o uslovima života u istima u cilju donošenje pravih investicionih odluka za unapređenje života romske zajednice.

Tako, za potrebe razvoja pomenute GIS baze podataka, Misija OEBS-a u Srbiji je u septembru 2014. godine angažovala Stalna konferencija gradova i opština – Savez gradova i opština Srbije (u daljem tekstu: SKGO), koja je pristupila implementaciji Projekta „Mapiranje podstandardnih romskih naselja u GIS-u“ (u daljem tekstu: Projekat).

Osnovni cilj Projekta je kreiranje preduslova za formiranje GIS baze podataka neophodne za efikasno i efektivno donošenje investiciono-akcionih odluka od strane resornog ministarstva u pravcu unapređenja položaja romske zajednice u Srbiji. Drugim rečima, osnovni cilj aktivnosti SKGO-a kao implementatora Projekta je da kreira koncept GIS baze podataka, definiše adekvatnu metodologiju prikupljanja podataka i, konačno, prikupi osnovne podatke o podstandardnim romskim naseljima (u daljem tekstu: PRN).

Odatle, **posebni ciljevi** Projekta obuhvataju kreiranje adekvatnog konceptualnog modela podataka o PRN na nacionalnom nivou, kao i definisanje pristupa, metoda, tehnika i organizacionog modela za prikupljanje ažurnih podataka o PRN na opštinskom i nivou grada na teritoriji Republike Srbije (bez Kosova i Metohije). Pored čuvanja podataka, kreirani konceptualni model baze podataka o PRN treba da obezbedi njihovo povezivanje i/ili integrisanje sa već postojećim podacima o romskoj populaciji i naseljima u Srbiji, kao i drugim relevantnim bazama podataka u Republici, i njihovo integralno upravljanje u budućnosti.

Svrha ovog dokumenta je da sažeto prikaže kreiranu metodologiju i osnovne kvalitativno-kvantitativne rezultate Projekta, kao i da ukaže na potencijalne korake daljeg unapređivanja GIS informacione osnove i aktivnosti u pravcu unapređivanja uslova života i rada Roma u Srbiji uopšte.

Nakon uvodnog dela, sledi (drugo) poglavlje o metodološkom okviru Projekta. Zatim, u trećem poglavlju date su osnovne (statističke) informacije o rezultatima prikupljanja podataka, nakon koga su u četvrtom, petom i šestom poglavlju izneti prvi rezultati prostorno-atributne analize o PRN. Pre zaključnih razmatranja, u sedmom i osmom poglavlju izneti su predlozi za dalje unapređivanje formirane informacione osnove, kao i predlozi u smislu budućih aktivnosti na poboljšanju uslova života u romskim naseljima.

2 Metodologija prikupljanja podataka o PRN i konceptualni model podataka

Projekat prikupljanja podataka o PRN na teritoriji Republike radi primene GIS tehnologije kao podrške donosiocima odluka, u cilju unapređenja životnih uslova ove manjinske zajednice, sproveden je po prvi put u Srbiji.

Odatle, metodologija Projekta bazirana je na jedinstvenoj kombinaciji elemenata, uključujući:

- ▶ Zahteve za podacima i funkcionalnošću buduće GIS baze podataka definisanim od strane nadležnog Ministarstva i Misije OEBS-a u Projektom zadatku;
- ▶ Međunarodnih i lokalnih iskustava, metoda i standarda u domenu prikupljanja i upravljanja podacima (Poglavlja 2.2 i 2.3); kao i
- ▶ Iskustvu lokalnog ekspertskeg tima SKGO u pogledu organizacije i realizacije potrebnih aktivnosti i zadataka.

Takođe, u nedostatku adekvatne lokalne definicije za ovaj tip naselja, tematski obuhvat Projekta baziran je na UN definiciji podstandardnih naselja, koja navodi sledeće kriterijume kao ključne za njihovu identifikaciju:

- ▶ Neadekvatan pristup vodi za piće;
- ▶ Neadekvatan pristup sanitarnoj i drugoj infrastrukturi (kanalizacionoj mreži ili septičkim jamama, saobraćajnoj mreži, vodovodnoj mreži, i drugim komunalnim servisima);
- ▶ Loš kvalitet stambenih jedinica (stambene jedinice izgrađene korišćenjem neadekvatnih tehnika gradnje i/ili lošeg građevinskog materijala; zatim, stambene jedinice propale usled lošeg održavanja, i slično, koje su potencijalno opasne po bezbednost stanovnika);
- ▶ Prenaseljenost u smislu prosečne gustine stanovnika po jediničnoj površini naselja, odnosno u smislu velikog broj članova po domaćinstvu; i
- ▶ Nesigurnost pravnog statusa objekata na parcelama (uključujući nerešene imovinsko-pravne odnose nad objektima i zemljištem naselja).

U smislu Projektom zadatka, zahtevi bitni za definisanje metodologije Projekta radi ostvarenja potrebne funkcionalnosti buduće GIS baze podataka o PRN, bili su sledeći:

- ▶ Rezultati i proizvodi Projekta trebali su da istovremeno obezbede nacionalni i lokalni –tj. opštinski i gradski- obuhvat i nivo detalja i korišćenje podataka o PRN;
- ▶ Metodologija za prikupljanje podataka trebala je da obezbedi prikupljanje prostornih podataka granica PRN-a, kao i alfanumeričkih podataka o ovim naseljima koji su relevantni za sinteznu i pojedinačnu procenu statusa nivoa i vrste podstandardnosti romskih naselja na teritoriji Republike i pojedinačne opštine; i

- ▶ Konceptualni model podataka o PRN morao je da omogući povezivanje sa postojećim osnovnim bazama podataka uprave na teritoriji Srbije (u vlasništvu Republičkog zavoda za statistiku, Republičkog geodetskog zavoda (Registra prostornih jedinica, Adresni registar, Katastar nepokretnosti, Centralni registar planskih dokumenata), i dr.).

2.1 Metodologija prikupljanja alfanumeričkih i prostornih podataka

Definisanje metoda za prikupljanja velikog broja alfanumeričkih i prostornih podataka o PRN u relativno kratkom periodu trajanja Projekta, u skladu sa postavljenim zahtevima od strane nadležnog Ministarstva kao krajnjeg korisnika podataka, prethodila je opsežna analiza. Cilj ove analize bio je upoznavanje sa prethodnim Projektima slične tematike i njihovom metodologijom i iskustvima, s jedne strane, kao i utvrđivanje očekivanja i zahteva krajnjeg korisnika podataka, s druge strane, kako bi se kreirao metod za prikupljanje podataka o PRN optimalne strukture i sadržaja. U ovom smislu, prethodna analiza je obuhvatila:

1. Analizu završenih projekata i studija koji su za rezultat svojih aktivnosti imali prikupljanje određenih podataka o romskim naseljima i zajednici na teritoriji Republike Srbije:
 - ▶ Pregled i analiza primenjenih metodologija za prikupljanje podataka o romskoj populaciji, uključujući njihov sadržaj, vrste, kategorije i strukturu prikupljenih podataka
2. Analiza potreba donosioca odluka u resornom Ministarstvu, kao krajnjem korisniku rezultata ovog Projekta, u pogledu podataka:
 - ▶ Potreba za nacionalnim obuhvatom podataka o PRN sa nivoom detaljnosti koji će omogućiti sintezni pregled i procenu stanja, kao i adekvatnu komunikaciju i koordinaciju investicionih odluka i aktivnosti između lokalnog i nacionalnog nivoa uprave;
 - ▶ Značaj prostorne lokacije odnosno pozicije PRN, kao i vrste i intenzitet problema sa kojima se romska populacija u njima suočava, u cilju pravilnog definisanja aktivnosti i mera podrške uprave, kao i adekvatne teritorijalne raspodele ograničenih finansijskih sredstava državnog budžeta;
 - ▶ Obezbeđenje komparativne analize statusa PRN i donošenje informisanih odluka u pogledu unapređenja života i rada romske populacije u njima;
 - ▶ Povezivanje sa drugim podacima i bazama u Republici radi obezbeđenja integralnosti pristupa rešavanju problema romske populacije u budućnosti, i veće ažurnosti podataka za odlučivanje; i
 - ▶ Primena GIS tehnologije i njenih analitičkih i drugih prednosti i u ovom domenu društveno-ekonomskog i socijalnog razvoja u Srbiji.

Odatle, metodologija za prikupljanja podataka o PRN obuhvatila je primenu relevantnog metoda i tehnika za alfanumeričke odnosno prostorne podatke o PRN:

Metod upitnika primenjen je za prikupljanje alfanumeričkih podataka o PRN i sastoji se od 26 pretežno zatvorenih pitanja koja omogućavaju: jednostavno popunjavanje i analizu odgovora iz upitnika; smanjuju verovatnoću odnosno rizik greške prilikom popunjavanja istog; i, istovremeno, obezbeđuju preduslov standardnosti podataka

potrebnog za primenu GIS tehnologije i njenih analitičkih i prednosti vizuelizacije. Svih 26 pitanja kategorisana su u 4 osnovne kategorije, a podaci o pojedinačnom PRN se prikupljaju na nivou određene lokalne samouprave u posebnoj Excel datoteci pripremljenoj posebno za svaku od 169^[1] opština u Srbiji (bez Kosova i Metohije). (Prilog 1: Primer upitnika za prikupljanje podataka o PRN na teritoriji grada Novog Sada). Ovakav metodološki pristup prikupljanju podataka o PRN obezbediće zahtevane generalne i uporedne analize na lokalnom i/ili nacionalnom nivou, kao i kasnije jednostavno ažuriranje i istorijsku analizu prikupljenih podataka po potrebi.

CAD tehnika, u kombinaciji sa podacima Registra prostornih jedinica i ortofoto podlogama Republičkog geodetskog zavoda, predviđena je za prikupljanje prostornih podataka granica PRN, gde će se -kao i u slučaju upitnika- za svaki PRN na nivou određene jedinice lokalne samouprave formirati posebna CAD datoteka.

Pored ovih glavnih metoda, predložena metodologija za prikupljanje podataka o PRN obuhvatiće i primenu metoda modelovanja, generalizacija, klasifikacija, analize, i dr.

2.2 Konceptualni model GIS baze podataka

U skladu sa Projektnim zadatkom u pogledu konceptualnog modela podataka za PRN, kao i zahtevima u pogledu podataka koji su trebali biti prikupljeni i koje će buduća GIS baza podataka da podrži u smislu upravljanja, kreiran je modela podataka koji sadrži sledeće podatke (Prilog 2: Konceptualni model podataka za PRN):

- ▶ Podatke o relevantnim administrativnim, statističkim i katastarskim prostornim jedinicama, preuzetim iz važećeg Registra prostornih jedinica, uključujući osnovne podatke o svakom PRN;
- ▶ Osnovne podatke o pojedinačnom PRN, odnosno opšte demografske, istorijske i podatke o položaju pojedinačnog PRN;
- ▶ Osnovne podatke o komunalnoj opremljenosti i mreži saobraćajnica na nivou pojedinačnog svakog PRN; i
- ▶ Opšti podaci o imovinsko-pravnim odnosima na nivou PRN, sa utvrđivanjem postojanja i statusa važeće planske dokumentacije, kao i vrste vlasništva nad zemljištem.

Predloženi konceptualni model podataka izrađen je primenom UML jezika, skalabilan je, i prilagođen je kako lokalnim tako i ISO19000 i INSPIRE standardima, tamo gde je to bilo moguće.

Ovako kreiran konceptualni model podataka obezbediće jednostavno struktuiranje GIS baze podataka u narednom koraku, kao i unos u istu grafičkih i alfanumeričkih podataka o PRN prikupljenih putem upitnika. Takođe, primena pomenutih standarda na nivou modela podataka obezbediće jednostavno povezivanje, integrisanje i razmenu podataka o PRN sa drugim postojećim –kao i novim- bazama podataka koji sadrže relevantne podatke na nivou neke od osnovnih prostornih jedinica. Na taj način, primenom tehnoloških rešenja biće omogućeno kvalitativno i kvantitativno unapređivanje formirane informacione osnove o romskim naseljima, tj. informacionog sistema o romskim naseljima kao grupi podstandardnih naselja u Republici Srbiji.

1 Za potrebe istraživanja korišćen je podatak da na teritoriji Republike Srbije (bez Kosova i Metohije) postoji ukupno 169 gradova, opština i gradskih opština. Podatak odgovara broju prostornih jedinica iz registra koji vodi Republički geodetski zavod

2.3 Organizacioni model

U organizacionom smislu, metodologija Projekta bazirana je na postojećoj organizacionoj mreži SKGO koju čine gradovi i opštine, kao i stručni saradnici iz lokalnih organizacija koje se bave planskim upravljanjem prostorom.

Odatle, organizacioni model Projekta obuhvatio je formiranje manje mreže od 16 terenskih saradnika, koji su nakon obuke za prikupljanje podataka u Beogradu održali radionice na lokalnom nivou za predstavnike opština i gradova koji su im dodeljeni na Projektu. Ključnu ulogu u prikupljanju podataka na terenu imali su zaposleni u lokalnim upravama za urbanizam i izgradnju, koordinatori za pitanja nacionalnih manjina, kao i druge stručne službe na lokalnom nivou koje se bave rešavanjem stambenih pitanja ugroženih društvenih grupa (centri za socijalni rad, lokalne stambene agencije, organizacije civilnog društva). U tom smislu, dobra koordinacija i komunikacija među članovima tima SKGO ka lokalnim predstavnicima opština i gradova bila je od kritičnog značaja za uspeh Projekta.

2.4 Prednosti primenjene metodologije

U skladu sa izloženim rešenjima i obrazloženjima u prethodnim poglavljima, utvrđen je niz prednosti primenjene metodologije upravo za prikupljanje podataka o PRN. Neke od ovih prednosti odnose se na:

- ▶ Primenu važećih evropskih i nacionalnih standarda za upravljanje prostornim i alfanumeričkim podacima;
- ▶ Primenu standarda i pristupa potrebnih za implementaciju GIS baze podataka i njenih tehnoloških prednosti;
- ▶ Mogućnost povezivanja/razmene/integrisanja sa drugim relevantnim podacima za efikasno i efektivno donošenje odluka;
- ▶ Stvaranje preduslova za veću ažurnost podataka o PRN, kao podgrupi podstandardnih naselja u Srbiji;
- ▶ Mogućnost relativno jednostavne primena/ponavljanja iste metodologije i na druga podstandardna naselja; i
- ▶ Stvaranje preduslova za povećanje vidljivosti problema u PRN i romskoj zajednici uopšte, konačnim publikovanjem prikupljenih podataka putem Internet portala ili prezentacije.

3 Kvalitet prikupljenih podataka o PRN

U skladu sa definisanim ciljevima Projekta i standardnim zahtevima GIS tehnologije za upravljanje podacima o PRN u budućnosti, metodološkim okvirom Projekta predviđeno je sprovođenje procedure procene odnosno obezbeđenja kvaliteta alfanumeričkih i prostornih podataka o svakom naselju.

U slučaju Projekta, pod kvalitetom podataka podrazumeva se njihovo prikupljanje i formiranje baze podataka o PRN koja će moći da obezbedi pouzdanu procenu uslova života u ovim naseljima. Takođe, buduća nacionalna baza podataka o PRN treba da podrži i donošenje odluka i definisanje neophodnih aktivnosti za unapređenje života romske zajednice u Srbiji. Dugoročno, ova baza treba da podrži i adekvatno praćenje (monitoring) implementacije svih usvojenih razvojnih mera i preduzetih aktivnosti.

Odatle, procedura utvrđivanja kvaliteta prikupljenih podataka podrazumevala je prvo njihovu verifikaciju po svakom od četiri osnovna kriterijumima kvaliteta, i to su: kompletnost, konzistentnost, korektnost i logičnost podataka. U smislu ovog Projekta, navedeni kriterijumi za verifikaciju kvaliteta prikupljenih podataka o PRN podrazumevaju sledeće:

- ▶ Kompletnost – procena stepena popunjenosti upitnika, odnosno odgovora na svako od postavljenih pitanja;
- ▶ Konzistentnost ili konformnost – procena usaglašenosti sa postavljenim pravilima odnosno metodologijom prikupljanja podataka, kako za podatke upitnika tako i za prostorne podatke;
- ▶ Korektnost ili preciznost – procena tačnosti datih odgovora, odnosno preciznosti prostornih podataka granice PRN; i
- ▶ Logičnost – procena verodostojnosti prikupljenih podataka na bazi iskustva ekspertskeg tima SKGO.

Nakon inicijalne analize prikupljenih podataka, izvršeno je njihovo selektivno i pravilima vođeno kvalitativno usklađivanje u cilju ostvarenja ciljeva Projekta. Svrha pomenutog usklađivanja podataka imalo je za cilj njihovo usaglašavanje sa zahtevima –standardima- primene GIS alata, s jedne strane, i obezbeđenje bazičnog nivoa kvaliteta podataka o PRN neophodnog za korektno sprovođenja osnovnih prostorno-atributnih analiza, s druge strane.

Iako je u toku verifikacije podataka, pored prednosti, konstatovan određeni broj ograničenja Projektnog zadatka i uslova realizacije projektnih aktivnosti za kvalitet podataka, generalna ocena kvaliteta prikupljenih podataka o PRN je zadovoljavajuća. To je prvenstveno rezultat adekvatno kreiranog i dosledno primenjenog metodološkog okvira za implementaciju Projekta, kako u organizacionom tako i u metodološko-tehničkom pogledu.

Naknadno sprovedene manje intervencije od strane članova Projektnog tima SKGO-a, koje će doprineti kvalitetu prikupljenih alfanumeričkih i prostornih podataka o PRN, predstavljaju redovnu praksu obrade podataka radi povećanja njihove upotrebne vrednosti i mogućnosti primene prednosti GIS i drugih IT alata.

Na kraju, obezbeđeni nivo kvaliteta informacione osnove koja je formirana integrisanjem podataka za sva naselja obezbediće nakon formiranja GIS okruženja: sprovođenje osnovnih prostorno-atributnih analiza PRN na teritoriji Republike Srbije; donošenje zaključka o generalnom statusu ovih naselja i uslovima života Romske populacije u njima; kao i donošenje strateških odnosno taktičkih odluka o daljim aktivnostima i pravcu delovanja resornog Ministarstva, radi utvrđivanja detaljnih potreba ovih naselja, investicionih prioriteta i obima potrebnih sredstava.

4 Pregled prikupljenih podataka o PRN

U skladu sa utvrđenim metodološkim okvirom, kao i planom aktivnosti tokom Projekta, nakon obuke održane u Beogradu krajem oktobra 2014. godine, članovi projektnog tima SKGO na terenu (odnosno, terenski saradnici) održali su u novembru i decembru 10 regionalnih radionica širom Srbije. Odatle, podaci o PRN prikupljeni su do kraja februara 2015. godine. Pored terenskih saradnika u prikupljanju podataka PRN aktivno su učestvovali i predstavnici lokalnih samouprava i drugih lokalnih preduzeća, koji su prepoznali interes u rešavanju osnovnih životnih problema romske manjine u svojim sredinama, i na taj način obezbedili podršku svojim gradovima i opštinama od nadležnog Ministarstva u realizaciji planova u ovom domenu u budućnosti.

Tabela 1. Statistički pregled prikupljenih podataka o PRN u Srbiji

Broj opština/ gradova sa PRN naseljima	Broj opština/ gradova bez PRN naselja	Ukupan broj PRN naselja	Prosečan broj PRN naselja po opštini/gradu	Prosečan broj PRN naselja po okrugu	Prosečan broj PRN naselja po regionu
120 (71.01%)	49 (28.99%)	583	3.4	22.4	145.8

Na osnovu definicije podstandardnih naselja ovog tipa, koja je utvrđena metodološkim okvirom za prikupljanje podataka o PRN (Poglavlje 2, str.4) i koja je predočena na pomenutim regionalnim radionicama, predstavnici opština i gradova su samostalno procenjivali i prijavljivali postojanje odnosno ne postojanje naselja ovog tipa na teritoriji u njihovoj nadležnosti. Na ovaj način, kao što se vidi iz Tabele 1., u više od pola opština i gradova u Republici Srbiji identifikovana su podstandardna naselja tipa PRN. Konkretno, u 120 opština od ukupno 169 postoje PRN, što čini preko 70% svih opština u Srbiji. Ukupan broj PRN za koje su podaci prikupljeni iznosi 583, i ovaj broj odgovara prethodnim procenama eksperata OEBS. Za razliku od nekih prethodnih istraživanja, ovim Projektom utvrđen je prostorni razmeštaj PRN na celoj teritoriji Srbije, a takođe prikupljeni su i osnovni podaci o uslovima života u njima i postojećim pravno-svojinskim odnosima, u skladu sa standardima i potrebama kompleksnih prostorno-atributnih analiza primenom GIS alata.

5 Osnovne karakteristike PRN u Srbiji

Prikupljeni podaci za 583 PRN naselja u Srbiji predstavljaju u budućnosti platformu za utvrđivanje razvojnih pravaca i donošenje generalnih odluka po pitanju obima i vrste aktivnosti koje treba preduzeti, kao i osnovu za utvrđivanje specifičnih mera potrebnih za unapređenje suštinski različitih uslova života u romskim podstandardnim naseljima u odnosu na druga naselja u Republici. **Ipak, ovu platformu koja danas sadrži (samo) osnovne podatka o svakom registrovanom PRN, trebalo bi dalje ažurirati, razvijati i proširivati u pravcu povećanja detaljnosti i obuhvata podataka, kako bi u bliskoj budućnosti došlo do kritičnog unapređenja osnovne infrastrukture i suprastrukture u ovim naseljima, a romska populacija u Srbiji dobila jednaka prava u pogledu uslova života i rada.** U prvom redu, u postupku redovnog ažuriranja baze podataka od strane resornog Ministarstva, bilo bi poželjno da se još jednom ažuriraju/provere podaci o (ne)postojanju PRN u 49 gradova i opština.

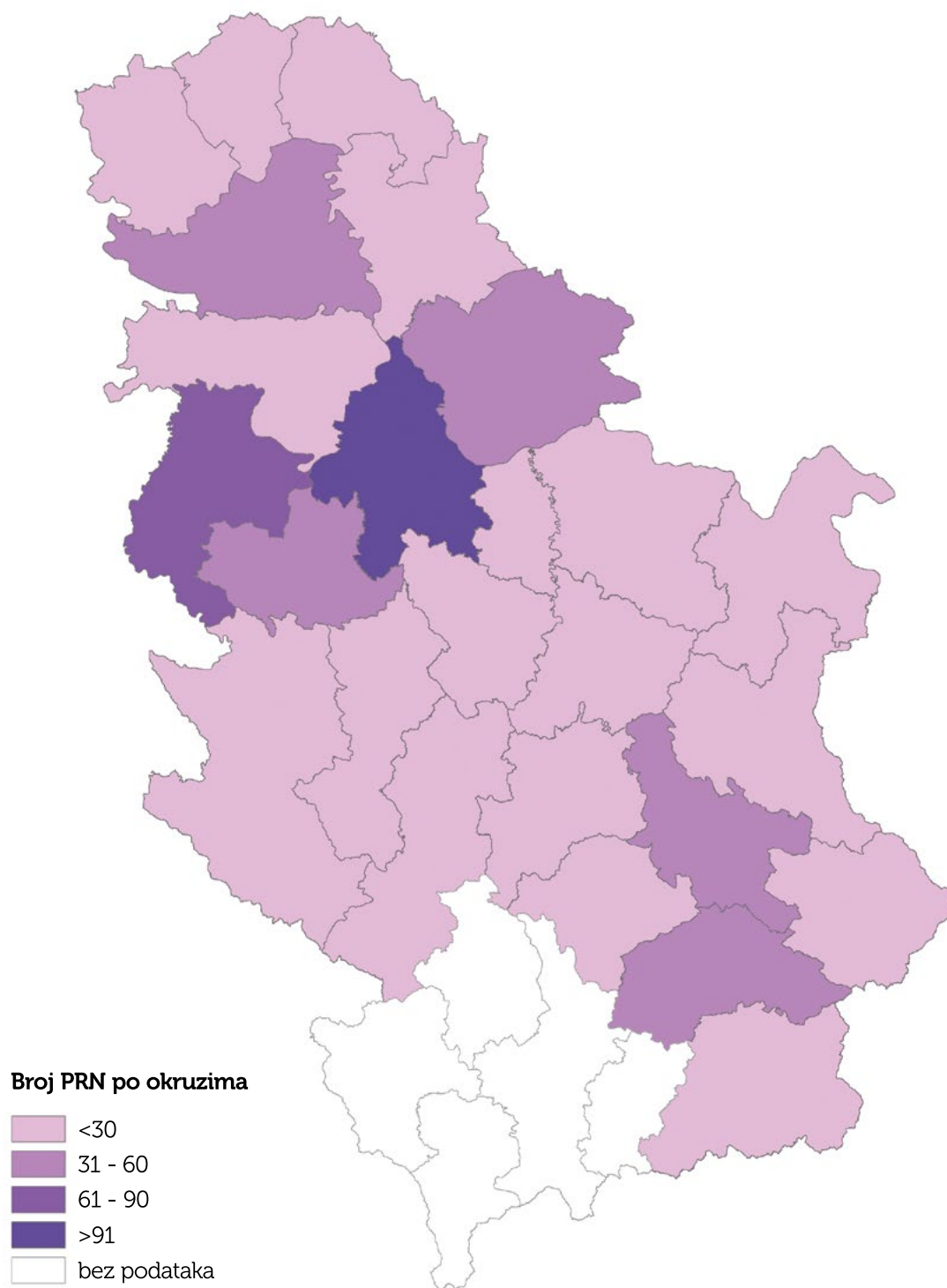
U narednim redovima prikazana je osnovna statistička analiza prikupljenih podataka o registrovanim PRN u toku Projekta, i dat je pregled prostornog razmeštaja njihovih osnovnih karakteristika na teritoriji Srbije.

5.1 Razmeštaj PRN na teritoriji Srbije

Lokacija PRN u prostoru utvrđena je na osnovu dobijenih ortofoto snimaka Republičkog geodetskog zavoda. S druge strane, prostorni razmeštaj ovih naselja analiziran na osnovu prikupljenih podataka o njihovoj lokaciji u odnosu na zvaničnu statističko-katastarsku podelu teritorije Republike Srbije, utvrđene Registrom prostornih jedinica Republičkog geodetskog zavoda.

U pogledu prostornog razmeštaja, i u skladu sa prethodnim procenama, najveći broj PRN naselja na teritoriji Republike Srbije registrovan je oko najvećih gradskih centara, odnosno na područjima Beogradskog, Južnobačkog i Nišavskog okruga. Pored njih, više od 31 PRN naselje identifikovno je i prijavljeno na područjima Mačvanskog, Kolubarskog, Južnobanatskog i Jablaničkog okruga. Na teritoriji svih drugih okruga u Srbiji broj PRN naselja je ispod 30, a bitno je konstatovati da nema okruga u Srbiji bez (ijednog) ovog tipa podstandardnog naselja.

Podstandardna romska naselja u Srbiji

Slika 1. Razmeštaj PRN naselja u Srbiji po okruzima

5.2 Uslovi života u PRN

Prikupljeni podaci o uslovima života u PRN u Srbiji obuhvataju tri osnovne kategorije informacija o ovim podstandardnim naseljima:

- ▶ Informacije o osnovnim karakteristikama PRN u pogledu lokacije, trajnosti, starosti i veličine (5.2.1);
- ▶ Informacije o statusu infrastrukturnih mreža i drugih komunalnih usluga (5.2.2);
- ▶ Informacije o statusu legalizacije objekata na području PRN i o mogućnostima unapređenja postojećih pravno-svojinskih odnosa i prava (5.2.3).

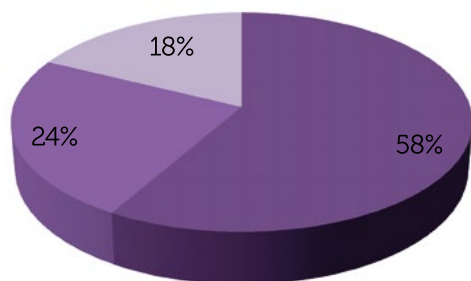
5.2.1 Pregled osnovnih karakteristika PRN u Srbiji

Prikupljeni podaci o osnovnim karakteristikama PRN pružaju uvid u generalne uslove života u ovom tipu podstandardnih naselja u Srbiji. Takođe, zajedno sa podacima o poziciji PRN u odnosu na statističko-katastarske elemente i podelu iz Registra prostornih jedinica (region, okrug, grad, opština, naselje, katastarska opština, statistički krug, popisni krug), podaci o osnovnim karakteristikama PRN obezbeđuju kriterijume za agregiranje i analizu drugih prikupljenih podataka, kao što su podaci o statusu infrastrukturnih mreža i legalizaciji objekata u PRN.

5.2.1.1 Položaj u odnosu na formalno naselje

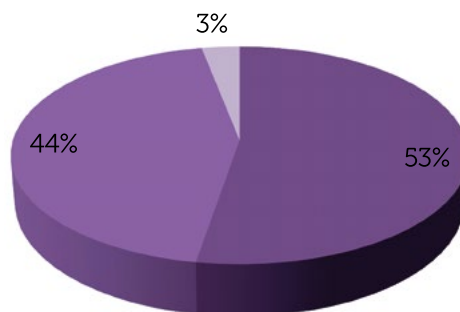
Analizom prikupljenih podataka o položaju PRN utvrđeno je da je najveći broj ovih naselja (52.75%) integrisan u formalna naselja, i to najviše na području Beogradskog regiona (58%). S druge strane, najmanji broj PRN pozicioniran je izvan formalnih naselja, i to u proseku 10.25% na nivou regiona u Srbiji, pri čemu je najveći broj ovih naselja koja se nalaze izvan formalnih naselja (opet) na teritoriji Beogradskog regiona. Broj PRN koji se nalaze na obodu formalnih naselja u Srbiji iznosi prosečno 37% po regionu, a najveći broj ovih naselja -44%- je registrovano na području regiona Vojvodine. Ostale vrednosti položaja PRN u odnosu na formalna naselja u Srbiji prikazane su dijagramima na Slici 2 u nastavku.

BEOGRADSKI REGION

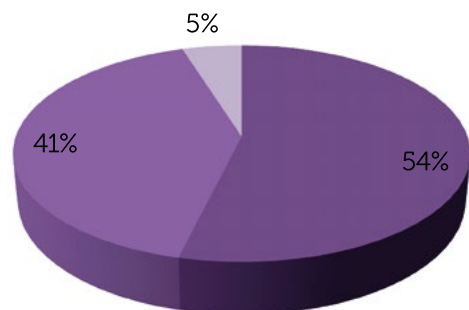
- Integrirano u formalno naselje
- Na obodu formalnog naselja
- Izvan formalnog naselja (> 1 km udaljenost)

REGION VOJVODINE

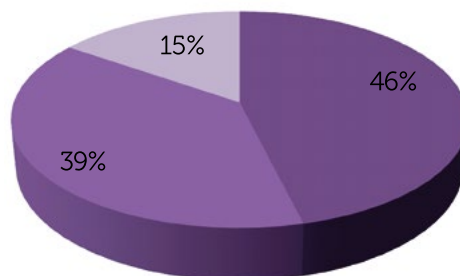
- Integrirano u formalno naselje
- Na obodu formalnog naselja
- Izvan formalnog naselja (> 1 km udaljenost)

REGION JUŽNE I ISTOČNE SRBIJE

- Integrirano u formalno naselje
- Na obodu formalnog naselja
- Izvan formalnog naselja (> 1 km udaljenost)

REGION ŠUMADIJE I ZAPADNE SRBIJE

- Integrirano u formalno naselje
- Na obodu formalnog naselja
- Izvan formalnog naselja (> 1 km udaljenost)

Slika 2. Položaj PRN naselja u Srbiji u odnosu na formalna naselja

5.2.1.2 Starost

Najveći broj najmlađih PRN, sa procenjenom starošću do 15 godina, nalaze se na području Beogradskog regiona (10%), dok iza njega slede region Šumadije i Zapadne Srbije, Južne i Istočne Srbije, i na kraju region Vojvodine sa 1%. S druge strane, najveći broj PRN sa procenjenom starošću preko 45 godina registrovan je na području regiona Vojvodine, zatim slede region Južne i Istočne Srbije, Šumadije i Zapadne Srbije, i na kraju Beogradski region sa 35% ovakvih podstandardnih naselja. Najveći broj PRN sa procenjenom starošću između 15 i 45 godina nalazi se na području Beogradskog regiona, potom sledi region Šumadije i Zapadne Srbije sa 41%, dok regioni Vojvodine i Južne i Istočne Srbije imaju podjednak procenat ovih naselja od 34%.

Bez obzira na niske procentualne vrednosti za pojedine starosne grupe PRN, svi regioni u Srbiji imaju određeni broj podstandardnih naselja iz svake starosne kategorije, pri čemu Beogradski region ima na svojoj teritoriji istovremeno najveći procenat najmlađih i najstarijih PRN u poređenju sa drugim regionima.

Pregled svih vrednosti za starost PRN po regionima u Srbiji dat je na Slici 3 (dole).

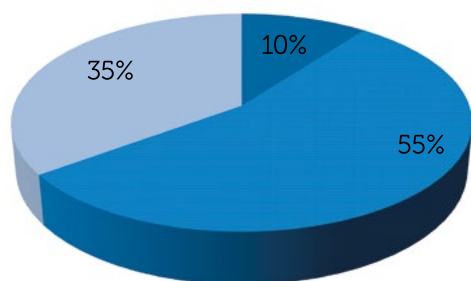
5.2.1.3 Građevinski materijal stambenih objekata

Stambeni objekti u registrovanim PRN naseljima na teritoriji Republike Srbije građeni su u većinom od građevinskih materijala koji obezbeđuju sigurnost njihovih stanovnika, kao i trajnost samih objekata. Prosečno, na nivou regiona u Srbiji, 59.25% stambenih objekata građeni su od materijala koji obezbeđuju trajnost i sigurnost, pri čemu je najveći broj PRN naselja ovakvim objektima na području regiona Šumadije i Zapadne Srbije (80%), a najmanje u regionu Vojvodine (37%). Istovremeno, najveći procenat PRN naselja u kojima su stambeni objekti izgrađeni od slabog materijala nalaze se na području regiona Vojvodine (63%), a najmanje ih je u regionu Šumadije i Zapadne Srbije (20%).

Ovakva struktura stambenih objekata po tipu građevinskog materijala, gde je većina objekata trajna, otvara mogućnosti da se u skladu sa drugim karakteristikama PRN naselja i postojećim uslovima života stvore mogućnosti izgradnje novih i sigurnijih stambenih objekata, ili unapređenja sigurnosti već postojećih.

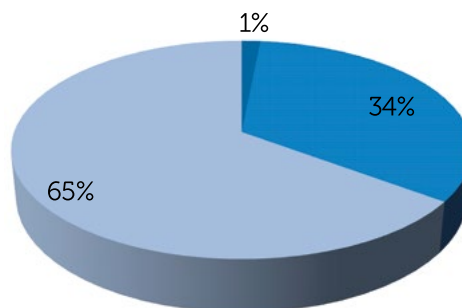
Generalni pregled zastupljenosti stambenih objekata po tipu građevinskog materijala na nivou regiona dat je na Slici 4 (dole).

BEOGRADSKI REGION

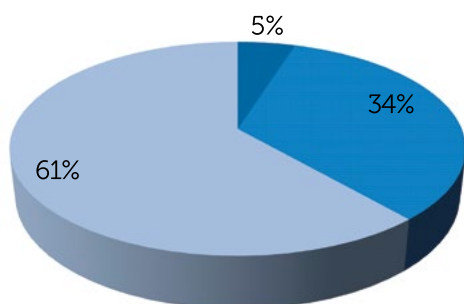
- < 15 godina
- 15 - 45 godina
- > 45 godina

REGION VOJVODINE

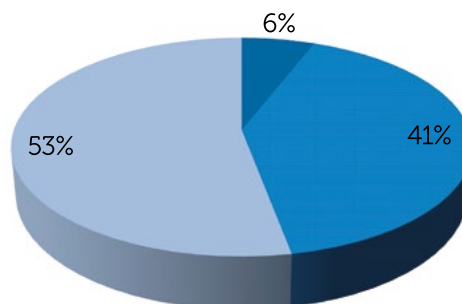
- < 15 godina
- 15 - 45 godina
- > 45 godina

REGION JUŽNE I ISTOČNE SRBIJE

- < 15 godina
- 15 - 45 godina
- > 45 godina

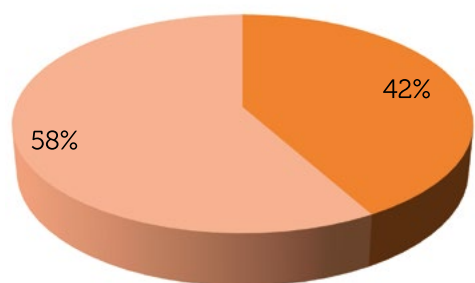
REGION ŠUMADIJE I ZAPADNE SRBIJE

- < 15 godina
- 15 - 45 godina
- > 45 godina

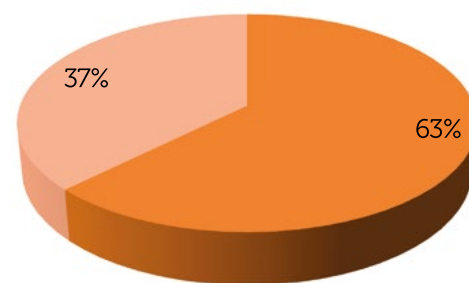
Slika 3. Starost PRN naselja u Srbiji

BEOGRADSKI REGION

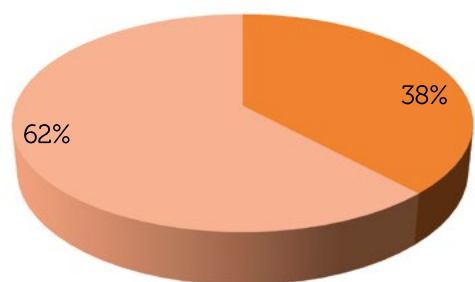
- Slabi materijali, nepodobni za gradnju
- Materijali koji obezbeđuju trajnost i sigurnost

REGION VOJVODINE

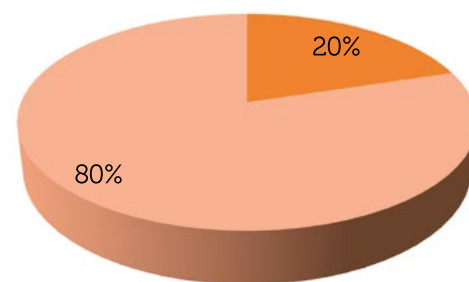
- Slabi materijali, nepodobni za gradnju
- Materijali koji obezbeđuju trajnost i sigurnost

REGION JUŽNE I ISTOČNE SRBIJE

- Slabi materijali, nepodobni za gradnju
- Materijali koji obezbeđuju trajnost i sigurnost

REGION ŠUMADIJE I ZAPADNE SRBIJE

- Slabi materijali, nepodobni za gradnju
- Materijali koji obezbeđuju trajnost i sigurnost

Slika 4. Trajnost stambenih jedinica u PRN naseljima u Srbiji

5.2.1.4 Veličina

Veličina prijavljenih PRN naselja na teritoriji Republike Srbije, utvrđenih u skladu sa definicijom ovih naselja, procenjavana je na osnovu broja kuća odnosno stambenih jedinica koje su izgrađene u njima.

Tako, najveći broj najmanjih PRN koji imaju do 15 kuća/stambenih jedinica nalazi se na području regiona Šumadije i Zapadne Srbije (40%), dok je najveći broj PRN sa preko 200 kuća/stambenih jedinica registrovan na području regiona Južne i Istočne Srbije (6%).

Generalno, na teritoriji Republike Srbije dominiraju PRN naselja sa veličinom između 15 i 50 stambenih jedinica (44.25%), dok je prosečno najmanje PRN naselja koja imaju preko 200 stambenih jedinica (3.25%).

Detaljniji pregled prikupljenih podataka o veličini PRN u Srbiji dat je na dijagramima na Slici 5 (dole).

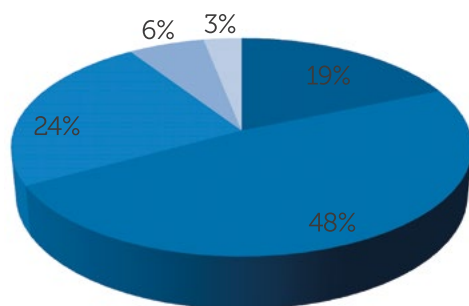
5.2.1.5 Broj stanovnika

U skladu sa prethodno iznetim vrednostima veličine PRN izražene kroz broj stambenih jedinica, najveći broj najvećih PRN naselja u smislu broja stanovnika nalaze se takođe na području regiona Južne i Istočne Srbije (5%). Nakon toga, sledi region Vojvodine sa 2% PRN koji imaju više od 1000 stanovnika, a na kraju su region Šumadije i Zapadne Srbije i Beogradski region sa po 1% ovakvih naselja.

Broj PRN sa najmanje stanovnika, odnosno do 100 stanovnika, najveći je u regionu Šumadije i Zapadne Srbije (55%), a najmanji u Beogradskom regionu (28%). Ujedno, PRN naselja sa manje od 100 stanovnika predstavljaju najbrojniju grupu ovih naselja na teritoriji Srbije, i njihovo prosečno procentualno učešće na nivou regiona iznosi 46%.

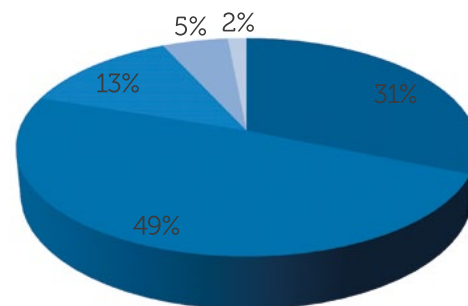
Ostale vrednosti za procenu broja stanovnika po PRN po kategorijama i regionima nalazi se na Slici 6 (dole).

BEOGRADSKI REGION

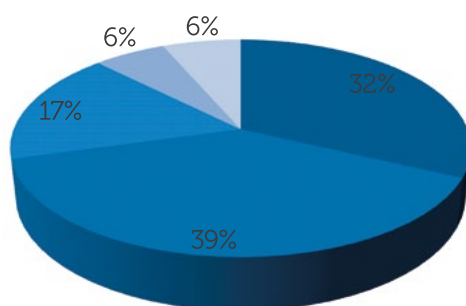
- < 15 jedinica
- 15 - 50 jedinica
- 51 - 100 jedinica
- 101 - 200 jedinica
- > 200 jedinica

REGION VOJVODINE

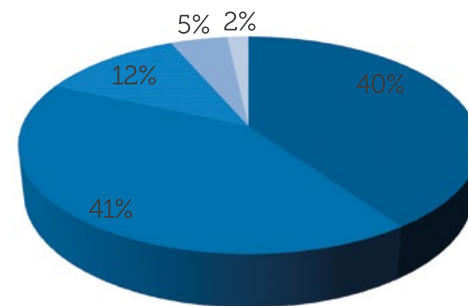
- < 15 jedinica
- 15 - 50 jedinica
- 51 - 100 jedinica
- 101 - 200 jedinica
- > 200 jedinica

REGION JUŽNE I ISTOČNE SRBIJE

- < 15 jedinica
- 15 - 50 jedinica
- 51 - 100 jedinica
- 101 - 200 jedinica
- > 200 jedinica

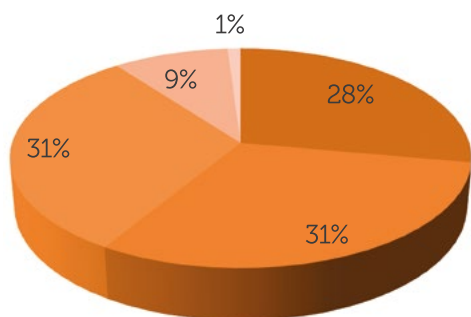
REGION ŠUMADIJE I ZAPADNE SRBIJE

- < 15 jedinica
- 15 - 50 jedinica
- 51 - 100 jedinica
- 101 - 200 jedinica
- > 200 jedinica

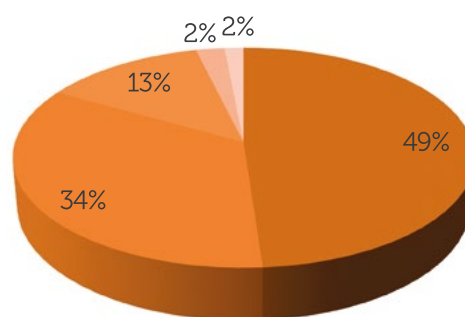
Slika 5. Broj kuća/stambenih jedinica u PRN naseljima u Srbiji

BEOGRADSKI REGION

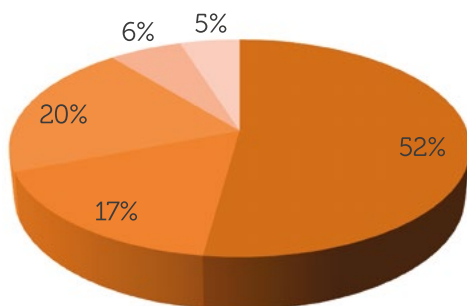
- < 100 stanovnika
- 100 - 200 stanovnika
- 201 - 500 stanovnika
- 501 - 1000 stanovnika
- > 1000 stanovnika

REGION VOJVODINE

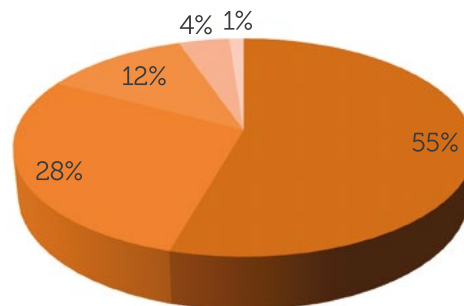
- < 100 stanovnika
- 100 - 200 stanovnika
- 201 - 500 stanovnika
- 501 - 1000 stanovnika
- > 1000 stanovnika

REGION JUŽNE I ISTOČNE SRBIJE

- < 100 stanovnika
- 100 - 200 stanovnika
- 201 - 500 stanovnika
- 501 - 1000 stanovnika
- > 1000 stanovnika

REGION ŠUMADIJE I ZAPADNE SRBIJE

- < 100 stanovnika
- 100 - 200 stanovnika
- 201 - 500 stanovnika
- 501 - 1000 stanovnika
- > 1000 stanovnika

Slika 6. Broj stanovnika u PRN naseljima u Srbiji

5.2.2 Pregled statusa infrastrukturnih mreža u PRN u Srbiji

Prikupljeni podaci o statusu infrastrukturnih mreža i drugih komunalnih usluga na nivou PRN naselja direktno ukazuju na kvalitet uslova života u njima, i kao takvi predstavljaju bitan deo informacije o osnovnim karakteristikama postojećih podstandardnih naselja u Srbiji.

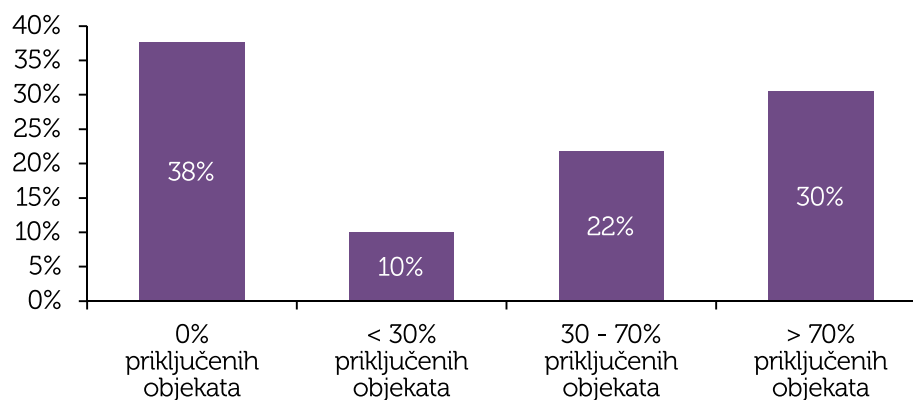
U toku Projekta prikupljeni podaci o vodovodnoj, kanalizacionoj, saobraćajnoj, elektro, saobraćajnoj i mreži javne rasvete, kao i podaci o načinu grejanja i odlaganju čvrstog otpada, pružaju mogućnost (samo) osnovne analize i generalne procene mogućih razvojnih aktivnosti u budućnosti. Ipak, i na ovom generalnom nivou, primenom različitih modela za integralnu analizu sa drugim relevantnim podacima, prikupljeni podaci u toku Projekta mogu podržati definisanje budućih koraka nadležnog Ministarstva ka unapređenju uslova života i rada romske manjine u Srbiji.

5.2.2.1 Vodovodna mreža

Od ukupnog broja prijavljenih PRN naselja na teritoriji Republike Srbije, u najvećem broju njih (38%) stambeni objekti nisu priključeni na vodovodnu mrežu. Ipak, u 30% ovih naselja više od 70% stambenih objekata priključeno je na vodovodnu mrežu. Pored ovih 30%, u još 32% PRN (10%+22%) određeni broj stanovnika može koristiti vodu direktno sa česme u stambenim objektima.

S obzirom na položaj najvećeg broja PRN naselja u Srbiji, odnosno njihovu integrisanost u formalna naselja u većini slučajeva, može se očekivati u budućnosti povećanje stepena priključenosti stambenih objekata u ovim naseljima na vodovodnu mrežu investiranjem u građevinske radove manjeg obima (nego u slučaju da je PRN izvan formalnog naselja, gde zemljište nije opremljeno infrastrukturom).

Procenat kuća/stambenih jedinica u PRN priključenih na vodovodnu mrežu

Slika 7. Status vodovodne mreže u PRN naseljima u Srbiji

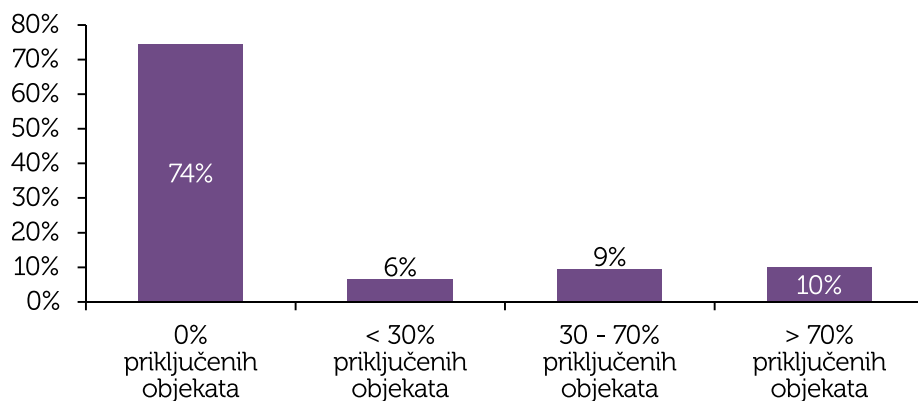
5.2.2.2 Kanalizaciona mreža

Status razvijenosti kanalizacione mreže u PRN naseljima je najlošiji od svih infrastrukturnih mreža obuhvaćenih Projektom.

Analizom prikupljenih podataka utvrđeno je da je u svega 10% PRN na teritoriji Srbije više od 70% stambenih objekata priključeno na kanalizacionu mrežu; dok u čak 74% ovih naselja stanovnici nemaju ili ne mogu istu mrežu koristiti direktno u stambenim objektima, bilo da ista ne postoji, planirana je ili u fazi projektovanja, odnosno izgradnje.

Slično kao u slučaju vodovodne mreže, većinska integritetnost PRN naselja u formalna naselja u Srbiji stvara mogućnost relativno jednostavnog priključenja stambenih objekata u ovim naseljima na postojeću kanalizacionu mrežu. Na taj način, značajno bi se unapredili osnovni uslovi života romske populacije u budućnosti u Republici.

Procenat kuća/stambenih jedinica u PRN priključenih na kanalizacionu mrežu

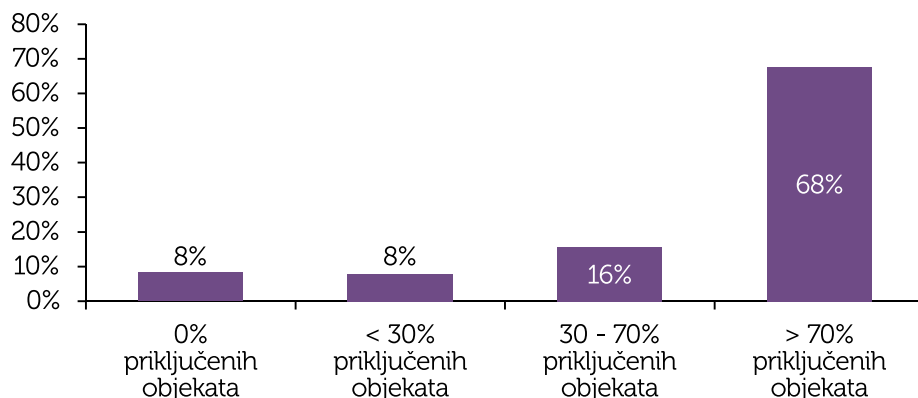

Slika 8. Status kanalizacione mreže u PRN naseljima u Srbiji

5.2.2.3 Mreža električne energije

Procenat priključenosti stambenih objekata u PRN naseljima na mrežu električne energije najveći je u odnosu na sve infrastrukturne mreže obuhvaćene Projektom, i iznosi 68% ukupnog broja ovih naselja u Srbiji. Dodatno, još u 24% PRN (16%+8%) postoji ograničen broj stambenih objekata u kojima se direktno može koristiti električna energija, dok u svega 8% ovih naselja stanovnici nemaju ili ne mogu koristiti struju u svojim domovima iz različitih razloga.

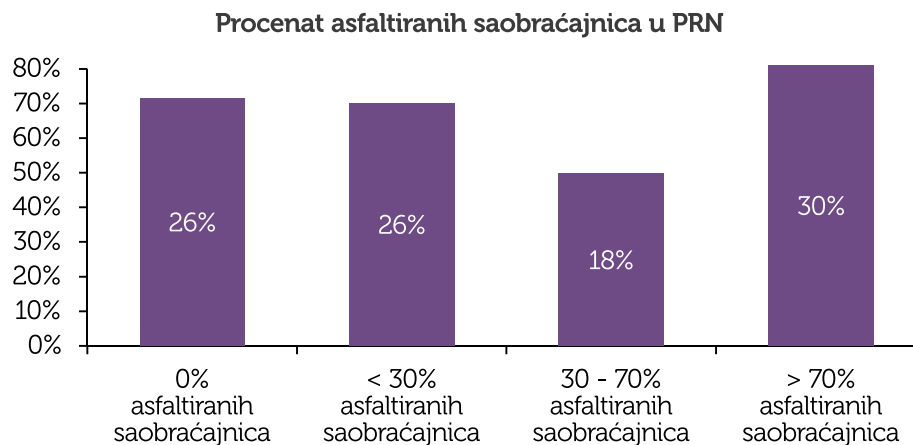
Procenat kuća/stambenih jedinica u PRN priključenih na mrežu električne energije

Slika 9. Status mreže električne energije u PRN naseljima u Srbiji

5.2.2.4 Saobraćajna mreža

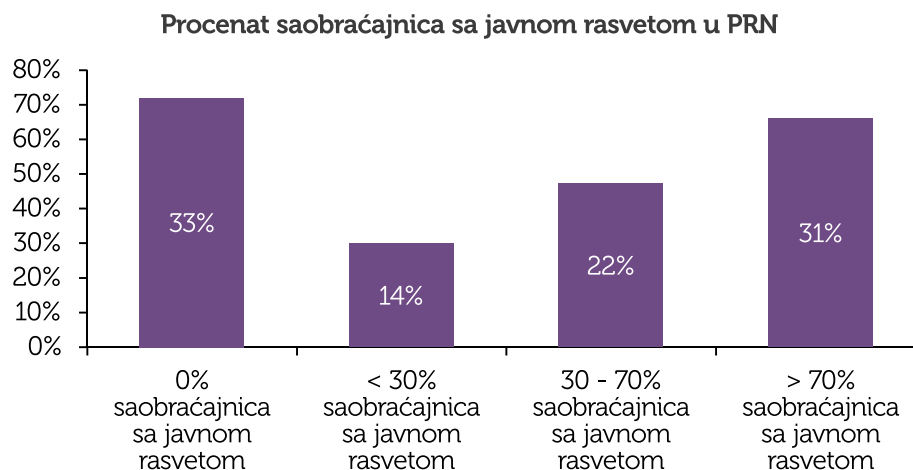
S obzirom da je većina PRN naselja u Srbiji integrisana u formalna naselja (po položaju), procenat od 30% ovih naselja u kojima više od 70% saobraćajnica je asfaltirano, može se smatrati očekivanim. Dodatno, u još 44% PRN (26%+18%) postoji određen broj saobraćajnica sa asfaltom kao tipom prekrivke. Konačno, u svega 26% PRN naselja saobraćajnice za tip prekrivke nemaju asfalt već neku drugu prekrivku, ili u njima standardna saobraćajna mreža kao takva još uvek ne postoji (planirana je, projektovana, ili tek u izgradnji).

Slika 10. Asfaltirane saobraćajnice u PRN naseljima u Srbiji

5.2.2.5 Javna rasveta

Visok procenat PRN naselja sa asfaltiranim saobraćajnicama integrisanih u formalna naselja, prati očekivano i relativno visok procenat PRN (31%) sa više od 70% saobraćajnica koje imaju javnu rasvetu. U još 36% PRN postoji javna rasveta saobraćajnica u određenom stepenu, dok u 33% ovih naselja javna rasveta ne postoji. Kao i u slučaju prethodno analiziranih infrastrukturnih mreža (vodovodne, kanalizacione, elektro i saobraćajne), razlozi odsustva javne rasvete mogu biti višestruki, od toga da javna rasveta kao takva jednostavno ne postoji do toga da je ista planirana, u fazi projektovanja ili izgradnje.

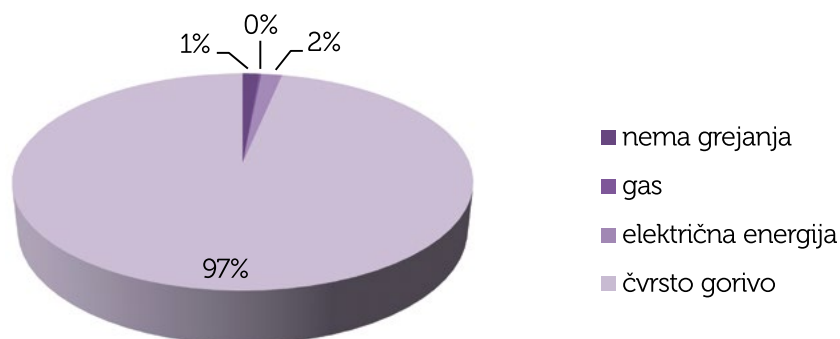
Slika 11. Javna rasveta u PRN naseljima u Srbiji

5.2.2.6 Grejanje

Stanovništvo u 97% PRN naselja na teritoriji Republike Srbije koristi čvrsto gorivo kao izvor toplotne energije (drvo, ugalj), dok se u neznatnim procentima koriste drugi izvori odnosno vidovi toplotne energije, kao što je električna energija (2% PRN). Prema prikupljenim podacima, prirodni gas se za grejanje stambenih objekata u ovom tipu podstandardnih naselja u Srbiji ne koristi uopšte, dok čak u 1% PRN naselja grejanja nema.

S obzirom na to da je najveći broj PRN integrisan u formalna naselja u Srbiji, kao i u slučaju vodovodne i kanalizacione mreže, može se očekivati unapređenje postojećih sistema grejanja u ovim naseljima u budućnosti.

Način grejana kuća/stambenih jedinica u PRN

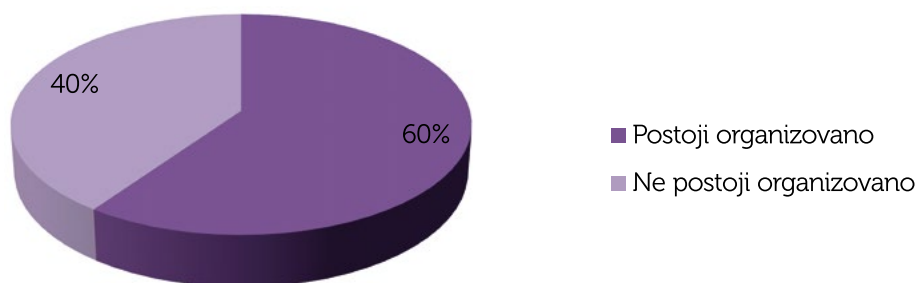

Slika 12. Grejanje u PRN naseljima u Srbiji

5.2.2.7 Odošenje čvrstog komunalnog otpada

Na teritoriji Republike Srbije u 60% PRN naselja postoji organizovano odošenje čvrstog komunalnog otpada, dok u preostalim 40% naselja to nije slučaj. Organizovanim odošenjem otpada u budućnosti iz ovih naselja rešilo bi se više problema vezanih za kvalitet uslova života u njima. Napredak u pogledu nivoa ove komunalne usluge može se očekivati sa povećanjem stepena izgrađenosti i asfaltiranosti saobraćajnica u ovim naseljima u Srbiji.

Odošenje čvrstog komunalnog otpada iz PRN

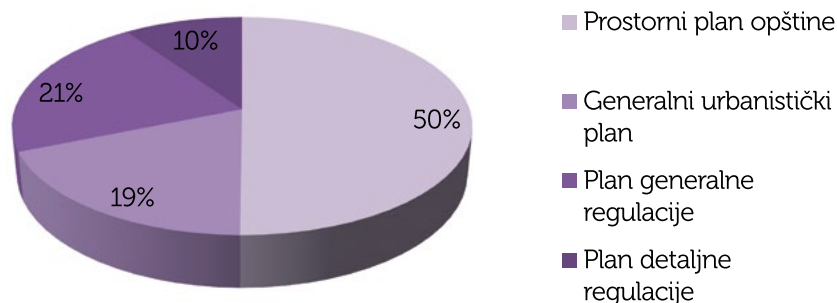
Slika 13. Organizacija odošenja čvrstog komunalnog otpada iz PRN naselja u Srbiji

5.2.3 Pregled pokrivenosti PRN u Srbiji planskom dokumentacijom i stepen legalizacije stambenih objekata

Postojanje adekvatne važeće planske dokumentacije predstavlja preduslov razvoja i unapređenja uslova života u registrovanim PRN naseljima na teritoriji Srbije. Pored dobijanja neophodnih tehničko-urbanističkih uslova i dozvola za izgradnju/unapređenje i korišćenje infrastrukturnih mreža u ovim naseljima, planska dokumentacija od kritičnog je značaja i za uspešnu realizaciju procesa legalizacije stambenih objekata u PRN i stvaranje trajne pravno-svojinske sigurnosti njenih stanovnika. Takođe, proces legalizacije i rešeni pravno-svojinski odnosi od značaja su za osiguranje budućih razvojnih investicija u ovim naseljima.

U tom smislu, proverom kompletnosti prikupljenih podataka u toku Projekta utvrđeno je da samo za neznatan broj ovih naselja nisu dobijeni podaci o njihovoj pokrivenosti važećom planskom dokumentacijom (što ne isključuje postojanje iste za teritoriju određenog PRN). S druge strane, analizom dobijenih podataka o ovim dokumentima uočen je veliki broj upravo onih vrsta planskih dokumenata koje su neophodne za realizaciju različitih razvojnih aktivnosti. Tako, od ukupnog broja prijavljenih važećih planskih dokumenata za teritorije 583 registrovana PRN naselja u Srbiji, 50% su prostorni planovi opštine, 21% planovi generalne regulacije, 19% generalni urbanistički planovi i 10% planovi detaljne regulacije. Takođe, u većini slučajeva isti dokumenti odnosno usvojena planska rešenja se mogu sprovoditi direktno, dok je proces razrade planskih rešenja za direktnu primenu već za početak u većini slučajeva gde je planovima višeg reda ista (razrada) predviđena.

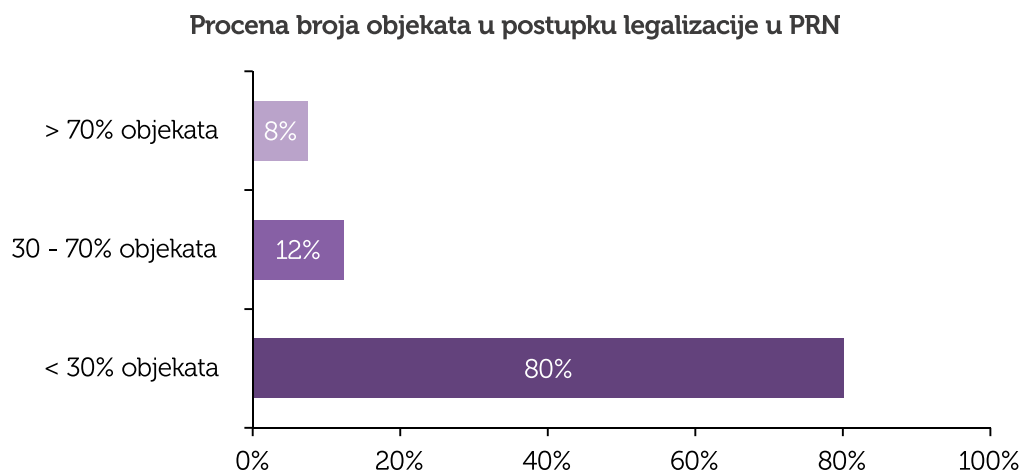
Važeća planska dokumentacija na teritoriji PRN

Slika 14. Vrste planskih dokumenata na području PRN naselja u Srbiji

Na osnovu prikupljenih podataka o proceni broja objekata u PRN naseljima koja su trenutno u procesu legalizacije, može se zaključiti da je najveći broj stambenih objekata u njima trenutno nelegalan.

Drugim rečima, u 80% PRN evidentiranih na teritoriji Republike Srbije procenat stambenih objekata u procesu legalizacije je niži od 30%. U preostalih 20% PRN (8%+12%) proces legalizacije je započet ili već ostvaren u određenom stepenu, što bi se trebalo u budućnosti analizom i poređenjem sa evidencijom Katastra Nepokretnosti detaljno i precizno proveriti i potvrditi. Treba imati na umu da je legalizacija stambenih objekata u PRN naseljima preduslov vlasničke sigurnosti njenih stanovnika, kao i neophodan uslova za obezbeđenje investicija u razvojne aktivnosti na nivou ovih podstandardnih naselja u Srbiji u budućnosti, bilo da su u pitanju lokalni ili međunarodni fondovi i drugi izvori finansijske pomoći i podrške (EU, Svetska Banka, i dr.).

Slika 15. Legalizacija objekata u PRN naseljima u Srbiji

6 Predlog aktivnosti na održavanju i unapređenju informacione platforme za PRN u Srbiji

U cilju stvaranja pouzdane informacione platforme, odnosno GIS baze podataka, koja će podržati informisano i blagovremeno donošenje relevantnih odluka od značaja za razvoj registrovanih PRN naselja u Srbiji, i doprineti poboljšanju uslova života u njima, potrebno je kontinualno održavati i unapređivati podatke prikupljene tokom Projekta.

Pod održavanjem prikupljenih podataka podrazumeva se uspostavljanje adekvatnog i kontinualnog procesa praćenja i provere vrednosti za sve kategorije podataka koje su bile predmet aktivnosti prikupljanja na ovom Projektu. Integralni deo proces održavanja podataka je i ažuriranje odnosno promena prikupljenih vrednosti u cilju usklađivanja svakog pojedinačnog podatka i baze podataka u celini sa realnim stanjem na terenu. Pravilnim održavanjem prikupljenih podataka očuvaće se upotrebna vrednost formirane informacione platforme o PRN naseljima u Srbiji, što će doprineti donošenju pravih razvojnih odluka i relevantnosti preduzetih aktivnosti u budućnosti.

Pod unapređenjem prikupljenih podataka podrazumeva se pokretanje aktivnosti na kvalitativnom i kvantitativnom poboljšanju formirane informacione platforme, u smislu proširenja GIS baze podataka sa novim podacima. Ovi podaci mogu biti dobijeni novim merenjima direktno na terenu ili preuzimanjem podataka iz drugih relevantnih baza podataka koje postoje ili se razvijaju u Republici. Takođe, pod unapređenjem formirane baze podataka o PRN naseljima podrazumeva se i povećanje nivoa preciznosti vrednosti prikupljenih podataka. Povećanje preciznosti ili detaljnosti podataka o PRN naseljima može se ostvariti direktnim dodavanjem novih predefinisanih vrednosti u već kreirane kodne liste na nivou konceptualnog modela podataka za PRN naselja, ili preuzimanjem postojećih kodnih lista (tzv. šifarnika) iz drugih baza podataka koje se smatraju relevantnim za domen upravljanja razvojem PRN naselja u Srbiji.

7 Razmatranje potencijalnih inicijativa na unapređenju uslova života romske populacije

Prikupljeni podaci o PRN naseljima u toku Projekta predstavljaju adekvatnu osnovu za kreiranje i korišćenje osnovnih prednosti GIS okruženja. Ovo podrazumeva da će formirana GIS baza podataka o PRN u Srbiji omogućiti sprovođenja osnovnih prostorno-atributnih analiza, kao i postavljanja relativno jednostavnih upita i dobijanja generalnih odgovora od značaja za buduće odluke i akcije u pravcu razvoja registrovanih PRN. Postavljanje kompleksnijih upita i sprovođenje složenijih analiza u domenu PRN naselja u Srbiji koje bi dale veći nivo detaljnosti odgovora, i potom veću preciznost razvojnih odluka i akcija, zahtevaće dodatne aktivnosti i napore u budućnosti od strane nadležnog Ministarstva i drugih interesnih grupa.

Tako, u cilju konkretnog unapređenja uslova života u evidentiranim PRN naseljima u Srbiji u toku Projekta predlaže se u narednom periodu definisanje osnovnih kriterijuma (npr., opravdanost ulaganja) za utvrđivanje kategorija PRN naselja koja će imati prioritet prilikom odabira za razvojne aktivnosti u budućnosti, bilo kratkoročno ili dugoročno. Tako, na primer, prioritet u razvoju vodovodne mreže može dobiti kategorija PRN naselja koja su integrisana u formalna naselja, starija su od 15 godina, imaju više od 500 stanovnika, više od 200 kuća/stambenih jedinica na svojoj teritoriji, i za koje postoji važeća planska dokumentacija sa direktnim sprovođenjem. Takođe, definisanje navedenih kriterijuma i prioritet za kategorisanje i razvoj PRN naselja u Srbiji mogu biti predmet nekog novog projekta u narednom periodu, kako bi se najbolja međunarodna praksa i naučene lekcije u ovom domenu prenele i primenile u Srbiji. Rezultati ovakvog projekta mogli bi obuhvatiti kreiranje neformalnog pravilnika o kategorizaciji PRN i razvojnim prioritetima, kao i donošenje dugoročnog razvojnog programa za unapređenje života u PRN naseljima u Srbiji.

Takođe, kao deo nekih novih projektnih aktivnosti od značaja za razvoj PRN naselja u Srbiji, nadležno Ministarstvo treba da razmotri pokretanje inicijative u pravcu definisanja, projektovanja i izgradnje integralnog informacijskog sistema u domenu podstandardnih naselja u Srbiji. To konkretno znači primenu stečenog iskustva u toku ovog Projekta za prikupljanje podataka o drugim podstandardnim naseljima u Srbiji, i konačno kreiranje objedinjenog GIS informacijskog sistema u cilju unapređenja životnih uslova i smanjenja siromaštva najugroženijih socijalnih grupa u Srbiji u budućnosti.

8 Zaključna razmatranja

Kao deo tehničke podrške Vladi Republike Srbije u rešavanju problema podstandardnih uslova života manjinske romske populacije u Srbiji, Misija OEBS-a je u okviru Projekta „Ovde smo zajedno – Evropska podrška za inkluziju Roma“ angažovala SKGO da prikupi podatke o PRN i stvori uslove za formiranje nacionalne GIS baze podataka o istima.

Odatle, u periodu septembar 2014. – februar 2015. godine SKGO je kreirao i primenio odgovarajuću metodologiju i prikupio osnovne podatke za 583 PRN naselja u Republici Srbiji, koja će biti deo inicijalne GIS baze podataka za donošenje relevantnih razvojnih odluka u budućnosti. Pomenuti osnovni podaci o PRN naseljima obuhvataju prostorne podatke o njihovim granicama, kao i alfanumeričke podatke o osnovnim karakteristikama ovih naselja (položaj, starost, veličina, itd.), o uslovima života u njima (statusi infrastrukturnih mreža i komunalnih usluga), kao i o mogućnostima za njihov dalji razvoj (važećoj planskoj dokumentaciji i stepenu legalizacije objekata).

Prikupljeni podaci u toku ovog Projekta omogućiće sprovođenje niza relativno jednostavnih prostorno-atributivnih analiza i upita u GIS okruženju, koji su potrebni za donošenje informisanih odluka o budućim razvojnim aktivnostima u domenu unapređenja uslova života u PRN naselja u Srbiji. S druge strane, očekuje se da će korišćenje ovih jednostavnih inicijalnih analitičkih prednosti GIS stvoriti potrebu kod krajnjeg korisnika, nadležnog Ministarstva, da nastavi dalje kvalitativno i kvantitativno izgrađivanje stvorene informacione osnove o PRN naseljima u Srbiji. U tom smislu, SKGO je predložio moguće korake i aktivnosti u ovom pravcu, očekujući dalju podršku lokalnih i međunarodnih organizacije i fondova razvojnim naporima lokalnih samouprava u Republici Srbiji.

Prilog 1:

Primer upitnika za prikupljanje podataka o PRN na teritoriji grada Novog Sada

Projekat „Prikupljanje podataka o podstandardnim romskim naseljima za GIS”

A. OPŠTI PODACI O PODSTANDARDNOM ROMSKOM NASELJU (*označava pitanja koja su obavezna)	
1	Grad/opština
1.1	Naziv grada NOVI SAD
1.2	Matični broj grada 89010
1.3	Naziv opštine NOVI SAD
1.4	Matični broj opštine 80284
2	Naselje
2.1	Naziv* Izaberi naziv naselja
2.2	Matični broj Izaberi matični broj naselja
3	Katastarska opština (KO)
3.1	Naziv Izaberi naziv KO
3.2	Matični broj Izaberi matični broj KO
4	Statistički krug
4.1	Matični broj Izaberi matični broj SK
5	Popisni krug
5.1	Redni broj Izaberi redni broj PK
6	Podstandardno romsko naselje
6.1	Naziv* Unesi naziv naselja
6.2	Opis granice naselja Unesi opis granice naselja
B. OSNOVNI PODACI O PODSTANDARDNOM ROMSKOM NASELJU (sva pitanja su obavezna)	
7	Položaj naselja Izaberi položaj naselja
8	Procenjena starost naselja Izaberi kategoriju starosti naselja
9	Građevinski materijali od koga su pretežno izgrađene kuće/stambene jedinice u naselju Izaberi vrstu građevinskog materijala
10	Procenjen broj kuća/stambenih jedinica u naselju Izaberi broj kuća/stambenih jedinica
11	Procenjen broj stanovnika u naselju Izaberi broj stanovnika

V. PODACI O INFRASTRUKTURI PODSTANDARDNOG ROMSKOG NASELJA (sva pitanja su obavezna)

12	Vodovodna mreža sa objektima	
12.1	Da li u naselju postoji vodovodna mreža i objekti?	Da/ne
12.2	Koji je status objekata vodovodne mreže u naselju?	Izaberi status komunalne mreže
12.3	Procenat kuća/stambenih jedinica u naselju priključenih na vodovodnu mrežu	Izaberi procenat kuća/stambenih jedinica na komunalnoj mreži
13	Kanalizaciona mreža sa objektima	
13.1	Da li u naselju postoji kanalizaciona mreža?	Da/ne
13.2	Koji je status objekata kanalizacione mreže u naselju?	Izaberi status komunalne mreže
13.3	Procenat kuća/stambenih jedinica u naselju priključenih na kanalizacionu mrežu	Izaberi procenat kuća/stambenih jedinica na komunalnoj mreži
13.4	Na teritoriji naselja postoji drugi sistem za odvođenje otpadnih voda iz domaćinstava	Izaberi tip septičke jame
14	Mreža električne energije sa objektima	
14.1	Da li u naselju postoji mreža električne energije?	Da/ne
14.2	Koji je status objekata mreže električne energije u naselju?	Izaberi status komunalne mreže
14.3	Procenat kuća/stambenih jedinica u naselju priključenih na mrežu električne energije	Izaberi procenat kuća/stambenih jedinica na komunalnoj mreži
15	Saobraćajna mreža	
15.1	Da li postoji pristupna saobraćajnica ka naselju?	Da/ne
15.2	Da li u naselju postoje saobraćajnice?	Da/ne
15.3	Koji je status saobraćajne mreže u naselju?	Izaberi status komunalne mreže
15.4	Tip prekrivke kolovoza saobraćajnice u naselju?	Izaberi kategoriju saobraćajnice
15.5	Procenat asfaltiranih saobraćajnica u naselju	Izaberi procenat komunalne mreže određene kategorije
16	Mreža javne rasvete	
16.1	Da li u naselju postoji javna, odnosno ulična rasveta?	Da/ne
16.2	Koji je status mreže javne rasvete u naselju?	Izaberi status komunalne mreže
16.3	Procenat saobraćajnica u naselju sa javnom rasvetom	Izaberi procenat komunalne mreže određene kategorije
17	Na koji se način pretežno greju kuće/stambene jedinice u naselju?	Unesi način grejanja
18	Da li je organizovano odnošenje komunalnog otpada iz naselja (postoje kontejneri/kante, dolaze vozila JKP, i dr.)?	Da/ne

**G. PODACI O PLANSKOJ DOKUMENTACIJI I IMOVINSKO-PRAVNIM ODNOSIMA NA PODRUČJU
PODSTANDARDNOG ROMSKOG NASELJA
(sva pitanja su obavezna)**

19 Da li je teritorija naselja obuhvaćena važećom planskom dokumentacijom?

Izaberi obuhvat teritorije naselja

20 Koja vrsta važeće planske dokumentacije postoji na teritoriji naselja?
(ukoliko odgovor na pitanje 18 nije "naselje nije obuhvaćeno")

Izaberi vrstu plana

Izaberi vrstu plana

Izaberi vrstu plana

Izaberi vrstu plana

21 Na koji način je važećim planskim dokumentom predviđeno sprovođenje u obuhvatu naselja?

Izaberi način sprovođenja plana

22 Ukoliko je planskim dokumentom višeg reda predviđena dalja razrada predloženih rešenja, potvrdite da li je trenutno u izradi planski dokument koji će omogućiti direktno sprovođenje plana?

Da/ne

23 Da li su kuće/stambene jedinice u naselju legalizovane, odnosno upisane u katastar nepokretnosti?

Izaberi stepen legalizacije objekata u naselju

24 Procena broja objekata u postupku legalizacije (odnosno, broj podnetih zahteva za legalizaciju)

Izaberi procenat podnetih zahteva za legalizaciju objekata u naselju

25 Koja vrsta namene zemljišta je planirana kao pretežna (namena) važećom planskom dokumentacijom za teritoriju naselja?

Izaberi namenu zemljišta

26 Oblik vlasništva nad zemljištem na teritoriji naselja

Izaberi oblik vlasništva

podatke za upitnik prikupio/-la i pripremio/-la (ime i prezime, funkcija)

mesto za potpis

Prilog 2:

Konceptualni model podataka za PRN naselja

